

Õiguskantsler

Riigikogu liige Ruuben Kaalep
ruuben.kaalep@riigikogu.ee

Teie 08.03.2021 nr 2-3/14-138

Meie 22.03.2021 nr 10-2/210575/2101961

Austatud härra Ruuben Kaalep

Täna Teid küsimast Eesti Vabariigi esimese iseseisvusperioodi ajal kehtestatud õigusaktide kehtivuse või kehtetuse kohta seoses [Eesti Vabariigi põhiseaduse rakendamise seaduse](#) (PSRS) § 2 tõlgendamisega.

Teie küsimusepüstitus on põhimõtteliselt õige. Esimese iseseisvusperioodi ajal kehtestatud õigusaktide kehtivus või kehtetus on õigusteoreetiliselt keeruline küsimus.

Ei ole vaidlust selle üle, et perioodil, mil Eesti Vabariik oli NSVL-i poolt okupeeritud, ei kohaldata esimese iseseisvusperioodi ajal kehtestatud õigusakte. Õigusaktide kehtivus ja kohaldatavus (toimivus) on aga erinevad asjad. On kehtivaid õigusakte, mida ei kohaldata. Näiteks [Eesti Vabariigi põhiseaduse](#) (PS) § 123 lg 2 alusel tuleb jätta kohaldamata riigisisene õigusakt, mis on vastuolus Riigikogu poolt ratifitseeritud välislepinguga. Mittekohaldumisest iseenesest ei tulene õigusakti kehtetuks muutumist.

Sellegipoolest tuleb nõustuda Teie poolt viidatud PS kommenteeritud väljaande koostajate lõppjärelusega, et PSRS §-st 2 nähtub, et okupatsioonile eelnevat õiguslikku olukorda ei taastatud (O. Kask, R. Narits, P. Roosma. [PSRS § 2](#) komm 2. – Ü. Madise jt (toim.) Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. 5. vlj. 2020). PSRS § 2 mõtteks on olnud jätkata okupatsiooni ajal kehtestatud õigusaktide kohaldamisega niivõrd, kuivõrd need on põhiseadusega kooskõlas või sellega kooskõlla viidavad, ja jätta seega ühtlasi kohaldamata esimese iseseisvusperioodi ajal kehtestatud õigusaktid. Põhiseaduse kehtestamisel ei olekski olnud mõeldav rakendada korruga kaht omavahel ulatuslikult vastuolus olevat õiguskorda – esimese iseseisvusperioodi ajal kehtestatud õigusakte ja sellele järgnenud okupatsiooni ajal kehtestatud õigusakte. Põhiseaduse väljatöötajatel tuli teha valik ja see väljendub PSRS § 2 sõnastuses, milles on juttu just *toimivate* õigusaktide pinnalt jätkamisest (muide, sarnase tulemuse annab üldpõhimõte *lex posterior derogat legi priori* ehk hilisem norm astub varasema asemele). Eesti rahvas on selle valiku rahvahääletusel põhiseaduse ja selle rakendamise seaduse heakskiitmisega kinnitanud.

On vaieldav, kas sellest tuleb ühtlasi järeldada esimese iseseisvusperioodi ajal kehtestatud õigusaktide *kehtetust* või on see üksnes nende *kohaldamist välistav* norm. Praktilises mõttes ei olene selle keerulise küsimuse vastusest aga midagi, sest õiguslikke tagajärgi saab kaasa tuua üksnes õigusakt, mille kohaldamine on kõrgemal seisva õigusega ette nähtud (vähemalt seni, kuni see kõrgemal seisev õigus ise kehtib).

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Esimese iseseisvusperioodi ajal kehtestatud õigusaktid jätkasid taasiseseisvumise järel toimimist ainult siis, kui need olid taasiseseisvumise järel jõustunud õigusaktiga toimivaks muudetud (vt näiteks [Vabariigi Valitsuse 28. aprilli 1992. a määruse nr 128 "Kaitseliidu kohast riigi kaitsesüsteemis"](#) p 6).

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Koopia: Riigikogu juhatus